

Het groene traject

Bewonersparticipatie binnenhoven 2e fase EVA-Lanxmeer

tbv

- Bewonersvereniging EVA-Lanxmeer (BEL)
- Gemeente Culemborg

Contactpersoon 2e fase hovenwerkgroep: Lambik Swinkels

1. Inleiding

1. [Context](#)
 2. [Doel](#)
 3. [Het team](#)
 4. [Betrokkenheid BEL en de Gemeente Culemborg](#)
2. [Plan van Aanpak](#)
 3. [Planning](#)
 4. [Begroting](#)

Bijlagen

1. Brochure EVA-Lanxmeer project
2. Aanbevelingsbrief Gemeente Culemborg

1. Inleiding

1.1. Context

Het EVA-Lanxmeer project is een voorbeeldproject voor een integrale aanpak van een ecologische woon- en werkwijk, waarbij het accent ligt op duurzaamheid en vernieuwing in techniek en bewonersinvloed. In de wijk Lanxmeer komen circa 200 woningen en appartementen, een aantal bedrijven en kantoren en een informatiecentrum van de Stichting E.V.A. Streven is wonen en werken in de wijk zoveel mogelijk te combineren. Verder komt er een bezoekerscentrum van de Stichting EVA en een stadsboerderij. De bouw vindt in een aantal fasen plaats, waarvan de eerste fase reeds gebouwd is en er nu aan de tweede fase begonnen is.

Normaal gesproken ontwikkelen alleen deskundigen de plannen voor een nieuwe wijk. Pas wanneer de plannen definitief zijn kunnen aspirant-bewoners zich inschrijven. Niet in de wijk EVA-Lanxmeer, hier zijn de toekomstige bewoners vanaf het eerste moment betrokken bij de ideeën en plannen voor deze wijk. Participeren in het planontwikkelingsproces is geen doel op zich. Het doel daarvan is om mensen bewuster en dichter bij hun natuurlijke omgeving te brengen. Omdat bewoners betrokken zijn bij de totstandkoming van de plannen is de kans groter dat zij bij het toekomstige beheer van de wijk verantwoordelijkheden willen dragen voor zaken die groter zijn dan ieders (gemeenschappelijke) achtertuin.

Bij het ontwikkelen van de wijk wordt gesproken over een zogenaamd Eco-raamwerk. Hiermee wordt eenvoudigweg bedoeld dat de huizen, het landschap, de watervoorziening, het gebruik van energie, etc. volgens bepaalde uitgangspunten op elkaar worden afgestemd. Dit is uitgewerkt in een zevental sporen in het Programma van Eisen van het project EVA-Lanxmeer. Bij het ontwerpen van de wijk wordt sterk rekening gehouden met de bestaande landschappelijk kwaliteiten en kenmerken.

Zie bijlage II (brochure) voor een meer uitgebreide toelichting op het EVA-Lanxmeer project.

De aanvraag voor een bijdrage in de kosten heeft betrekking op het begeleiding van het participatieproces van de inrichting van de hoven voor de tweede fase van het project. Een vergelijkbaar proces heeft plaatsgevonden in de eerste fase van het EVA-Lanxmeer project. Eind

1999 zijn er een aantal bijeenkomsten georganiseerd met als doel het gezamenlijk overleg tot stand te brengen van plannen voor de inrichting van twee binnenhoven in de eerste fase nieuwbouw van de EVA-Lanxmeerwijk in Culemborg. Daarbij was een procesbegeleider aanwezig voor de bewaking van het proces en de toonzetting van het plan. Na de totstandkoming van de ontwerpen is er in samenwerking met bewoners en deskundigen samen verder gewerkt aan de uitvoering van zowel de binnenhoven als van de daarop aansluitende privé-tuinen.

Nu dient zich bij de tweede fase van de nieuwbouw opnieuw het moment aan waarop de inrichting voor de mandelige binnenhoven moet worden voorbereid. Bij de voorbereiding hiervan zijn in principe afspraken gemaakt door en met de Gemeente Culemborg. Er zal opnieuw een proces gestart worden met als doel de voorbereiding en het ontwerp voor de inrichting van de mandelige hoven. Doel is tevens om de bewoners voor te bereiden op de beheerstaken die zij na de oplevering voor de mandelige binnenhoven zullen dragen.

1.2. Doel

Doel van het Project "Inrichting binnenhoven 2^e fase" is het opstarten van een begeleidingsproces ter voorbereiding en ontwerp van de gezamenlijke inrichting van de mandelige (binnen)hoven van de EVA-Lanxmeer wijk. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan de voorbereiding op de beheerstaken die zij na de oplevering voor de mandelige binnenhoven zullen dragen.

Het gaat om het in gezamenlijk overleg tot stand brengen van:

- plannen en ontwerp voor de inrichting van twee binnenhoven;
- een beheersplan voor onderhoud van de twee binnenhoven;
- een organisatie om beheertaken uit te voeren.

De ervaringen die opgedaan worden met betrekking tot het participatieve ontwerp- en inrichtingsproces, alsmede de voorbereiding met betrekking tot het gezamenlijke toekomstige beheer van de binnenhoven, zullen worden verzameld en verwerkt in voorlichtingsmateriaal, dat een waardevolle handreiking kan zijn voor de bewoners van fase 3 en 4 en soortgelijke inrichtingsprojecten in andere gemeentes, waarin bewonersparticipatie een belangrijke rol speelt. Gedacht wordt aan een Foto-Ervaringenboek, video en/of website met geleerde lessen en aanbevelingen.

1.3. Het team

Bijdragen worden geleverd door:

De 2 ^e fase hovenwerkgroep	Groep van toekomstige 2 ^e fase bewoners die zich bezighouden met de voorbereiding van de inrichting en begeleidingsproces van de mandelige binnenhoven van de tweede fase. Contactpersoon: Lambik Swinkels.
Peter Peels (Stichting Samenhang; Utrecht)	Procesbegeleiding en deskundigheidsbevordering inzake perma-cultuur, ecologische tuinaanleg en beheer en gemeenschapsvorming.
Ir. Hyco Verhaagen (Copijn Utrecht)	Landschapsarchitect verantwoordelijk voor het ontwerp, begroting, voorbereiding en afstemming van het groen/openbare ruimte ontwerp van de EVA-Lanxmeer-wijk.
Frank Hadders (zelfstandig hovenier)	Hovenier ten behoeve van uitvoeringstechnische zaken van het gemeenschappelijke deel, de aansluiting daarvan op de eigen tuinen, en de betrokkenheid bij het beheer van het openbaar groen.
Ir. Babs Rentjes (Bureau Beeld, Vorm & Visie; Amsterdam)	Procesbegeleidster medeverantwoordelijk voor het plan van aanpak. Richt zich op de bewaking en coaching van het proces, de toonzetting van het plan, en gemeenschapsvorming.

Voor een nadere toelichting op de verantwoordelijkheden zie ook het Plan van Aanpak.

Naast het totstandbrengen van een ontwerp en de voorbereiding op gezamenlijke verantwoordelijkheden van de toekomstige bewoners voor de binnenhoven, richten de deskundigen zich ook op:

- het zorgen voor een ruimte waarin bewoners op voet van gelijkwaardigheid elkaar kunnen ontmoeten en leren kennen;
- het bieden van een aanzet tot kennis en inzicht over het inrichten, aanleggen en beheren van ecologische privé-tuinen en de mandelige binnenhoven, waarbij aansluiting wordt gezocht bij de permacultuurprincipes zoals deze ook ten grondslag liggen aan de inrichting van de openbare ruimte en het groen van de EVA-Lanxmeerwijk;
- Het beschikbaar maken van de kwaliteit, de ervaringen en de kennis van deze nieuwe bewoners van elkaar en de toekomstige sociale context van deze wijk.

1.4. Betrokkenheid BEL en de Gemeente Culemborg

De Bewonersvereniging BEL (Bewonersvereniging EVA-Lanxmeer) is rechtspersoon en verantwoordelijk voor de verwerving en beheer van de financiën van het project inrichting binnenhoven 2^e fase. Hiervoor heeft zij een bedrag ontvangen van de Gemeente Culemborg. De BEL zal namens de bewoners als opdrachtgever functioneren. De bewoners (BEL) mogen wensen uiten met betrekking tot de wijze waarop het geld wordt uitgegeven. De Gemeente toetst of zij dit een verantwoorde uitgaaf vinden.

De binnenhoven zijn en blijven openbaar toegankelijk. Per hof is er een eigen organisatie voor het onderhoud, waarbij er vanuit de BEL m.b.t. de communicatie en berichtgeving ondersteuning gaat worden gegeven.

2. Plan van Aanpak

Hieronder zal het plan van aanpak worden toegelicht dat uiteenvalt in een aantal stappen:

1. Voorbereiding en afstemming

Activiteiten	Periode
• voorlichting aan bewoners en samenstelling werkgroep binnenhoven 2 ^e fase	feb. 2000
• overleg werkgroep met bewoners 1 ^e fase (en externe deskundigen)	mrt 2000
• overleg werkgroep met bestuur BEL	okt. 2000
• overleg werkgroep met Copijn (T&L)	nov 2000 -...
• overleg met bewoners 2e fase	jan. 2001
• overleg werkgroep met gemeente	jan. 2001
• overleg werkgroep met projectteam wijk EVA-Lanxmeer	jan. 2001
• schrijven projectvoorstel/plankostenbegroting	Ö- feb.2001

In deze stap worden het gemeentelijke plan van aanpak, de planning en de financiële consequenties voorbereid en vindt vooroverleg en besluitvorming over het plan van aanpak

plaats. Van belang is in deze stap is de afstemming met de BEL en een vertegenwoordiging van de bewoners van de tweede fase. Hyco Verhagen sluit vanuit de deskundigen projectgroep met de werkgroep e.e.a. kort. Peter Peels zorgt voor de coördinatie.

2. Opstart, informatie en excursie

Activiteiten	Periode
<ul style="list-style-type: none"> samenstellen informatieve reader 	april 2001
<ul style="list-style-type: none"> bewonersbijeenkomst (61 woningen) 	april 2001
<ul style="list-style-type: none"> fietsexcursie 	april 2001

In deze stap wordt een informatiever reader samengesteld met bijdragen over de mogelijkheden van natuurlijke inrichting en permacultuur, en het 'creëren van betekenisvolle plekken'. Verder wordt er een informatieve avond georganiseerd voor de bewoners onder leiding van Copijn en Peter Peels, en met (proces)begeleiding van Babs Rentjes, waarbij de volgende drie aspecten aan de orde komen:

- een toelichting op uitgangspunten van het EVA-concept, m.n. de ontwerputgangspunten voor groenaanleg en openbare ruimten en een introductie in permacultuurprincipes;
- een toelichting op het plan van aanpak en participatieproces voor ontwerp binnenhoven; en
- het maken van afspraken (data, procedures, taakverdeling).

Ook wordt er een fietsexcursie door Utrecht georganiseerd onder leiding van Peter Peels met voorbeelden van ecologische stadstuinen en bewonersparticipatie.

3. Inspiratie

Activiteiten	Periode
<ul style="list-style-type: none"> organiseren speciale inspiratieve bijeenkomst met gastspreker(s) en bewoners 	april 2000

In deze stap wordt een inspiratieve bijeenkomst georganiseerd met gastspreker(s) en bewoners van 1^e, 2^e en volgende fases. Gedacht wordt aan een sociale-educatieve activiteit met inbreng van sprekers van andere voorbeeldprojecten of deskundigen op gebied van Permacultuur en Bewonersparticipatie. Uitwisseling van ervaringen met bewoners uit de 1e fase en/of ervaringen van Frank Hadders en Rutger van Mazijk met betrekking tot de Stadsboerderij spelen daarbij een belangrijke rol.

Nadere overleg en afstemming moet nog plaatsvinden.

Het onderdeel Inspiratie wordt begeleid door Hyco Verhaagen (Copijn) en Peter Peels (Stichting Samenhang). Procesbegeleiding is in handen van Babs Rentjes (Bureau Beeld, Vorm en Visie).

4. Beeldvorming en ontwerp

Activiteiten	Periode
<ul style="list-style-type: none">1^e bewonersavond: Visualiseren van droomwereld	mei - juni
<ul style="list-style-type: none">2^e bewonersavond: Presentatie droomwerelden en presentatie 1^e draft ontwerp	2001
<ul style="list-style-type: none">3^e bewonersavond: Presentatie definitieve ontwerp met beheersplan.	

Er worden drie avondbijeenkomsten per binnenhof georganiseerd waarbij de beeldvorming en ontwerp zijn aan de orde zijn. De bijeenkomsten worden geheel geleid door Peter Peels en Babs Rentjes, terwijl Hyco Verhaagen (Copijn) zich laat inspireren en zich voorbereidt op het ontwerp dat hij de laatste bijeenkomst zal presenteren. Er wordt gewerkt in twee groepen: een groep voor binnenhof 3 (Ortha), en een groep voor binnenhof 4 (Eble).

De eerste avond is het thema het visualiseren en maken van een ontwerp van de eigen droomwereld. De tweede avond worden deze 'droomwerelden' gepresenteerd en toegelicht door de makers-bewoners. Op basis hiervan laat Copijn zich inspireren tot een eerste draft-ontwerp. De derde avond wordt het definitief ontwerp gepresenteerd met een beheersplan, en toegelicht door Hyco Verhaagen en Peter Peels. Er is ruimte voor reacties van de bewoners, en er worden eerste afspraken gemaakt voor de 'organisatie, uitvoering en zelfbeheer' fase.

5. Organisatie uitvoering en zelfbeheer

Activiteiten	Periode
<ul style="list-style-type: none">organiseren 2 bijeenkomsten per binnenhof voor organisatie uitvoering en zelfbeheer;	sept. -
<ul style="list-style-type: none">excursie naar voorbeeldprojecten zelfbeheer.	nov.2001

Na het ontwerp is de voorbereiding op en de begeleiding van de uitvoering aan de orde. Deze vindt plaats door Peter Peels, Frank Hadders en Babs Rentjes, zowel per hof als per afzonderlijke bewoner/tuin. De ecologische principes en praktische afstemming en zaken zijn hierbij mede aan de orde. Het gaat hierbij om twee bijeenkomsten per binnenhof waarin besproken wordt:

- het voortbestaan of de nieuwe rol van de werkgroep binnenhoven 2e fase;
- de organisatie en uitbesteding aan aannemer of hovenier;
- de organisatie van de externe inzet (directie, toezichthouder en begeleiding) tijdens realisatie werkzaamheden grof (aannemer) en fijn (bewoners);
- de organisatie van de interne inzet (bijdrage van bewoners) tijdens de realisatie werkzaamheden fijn en onderhoud;
- de financiering van het onderhoud (bijdrage van bewoners), bijvoorbeeld een tuinfonds (per hof), en het beheer van de fondsen.

Verder wordt er een excursie georganiseerd naar voorbeeldprojecten zelfbeheer.

6. Aanleg en uitvoering (door bewoners)

Activiteiten	Periode
<ul style="list-style-type: none">• grof grondverzet	mrt. - juni 2002
<ul style="list-style-type: none">• aanschaf en beplanting	mrt. - juni 2002
<ul style="list-style-type: none">• aanschaf en installatie speeltoestellen	juni 2002
<ul style="list-style-type: none">• aanschaf en installatie zitbanken	juni 2002

In deze stap vindt de aanleg en uitvoering van de inrichting van de hoven plaats, onder de directie van Hyco Verhaagen (Copijn), toezicht van Peter Peels (Stichting Samenhang), en begeleiding van Frank Hadders. Het gaat daarbij om het grof grondverzet, de aanschaf van plantgoed en de beplanting (met een speciaal budget van de Gemeente), de aanschaf en installatie van speeltoestellen alsmede de aanschaf en installatie van zitbanken in overleg met Gemeente Culemborg, met afspraken over veiligheidseisen i.v.m. aansprakelijkheid (Semi Openbare Ruimte) en onderhoud en controle.

7. Afronding en documentatie

Activiteiten	Periode
<ul style="list-style-type: none">• evaluatiebijeenkomst participatief proces;	sept. 2002
<ul style="list-style-type: none">• publicatie participatief proces	mrt. 2001 ó okt. 2002
<ul style="list-style-type: none">• video of fotoverhaal participatief proces	mrt. 2001 ó okt. 2002
<ul style="list-style-type: none">• presentatie	nov. 2002

Tenslotte wordt er een evaluatie bijeenkomst georganiseerd met bewoners en begeleiders over hun ervaringen met betrekking tot het participatieve proces en het resultaat. Ervaringen opgedaan gedurende het gehele proces met bewonersparticipatie worden in voorlichtingsmateriaal samengevat en verwerkt, voorzien van geleerde lessen en aanbevelingen. Gedacht wordt aan een Foto-Ervaringenboek (video, en/of website) . Er wordt naar mogelijkheden gezocht om het participatieve proces via een video of fotoverhaal te laten vastleggen, bijvoorbeeld als een 3-maandsopdracht/stage voor student(e). In november 2002 worden de resultaten gepresenteerd.

De verslaglegging in de vorm van een Foto-Ervaringenboek, video dan wel website, biedt de mogelijkheid tot naamsvermelding van de sponsors.

3. Planning

Het tijdplan van het proces is mede afhankelijk van de oplevering van de huizen en de seizoenen.

Tijdpad	2000	2001												2002									
	feb - dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	
1. Voorbereiding en afstemming	X	X	X	X																			
• Informatie en excursie					X																		
• Inspiratie					X																		
• Beeldvorming en ontwerp						X	X																
• Organisatie										X	X	X											
• Aanleg en uitvoering																X	X	X	X				
• Afronding en documentatie																X	X	X	X	X	X	X	X

4. Begroting

Op basis van de kosten van tarieven van deskundigen, zaalhuur en materiaalkosten, etc. is de volgende begroting gemaakt:

1. Voorbereiding en afstemming	600
2. Informatie en excursie	4.800
3. Inspiratie	4.500
4. Beeldvorming en ontwerp	16.400
5. Organisatie (uitvoering en zelfbeheer)	2.500
6. Aanleg en uitvoering (door bewoners)	65.000
7. Afronding en documentatie	7.000
Onvoorzien (5%)	5.040
TOTAAL	f 105.840

De aanleg en uitvoeringskosten (6) zijn voor meer dan de helft verantwoordelijk voor de kosten in deze begroting, deze worden met name veroorzaakt door de kosten voor de aannemer. Deze kosten zullen grotendeels vergoed worden door de bijdrage van de Gemeente Culemborg.

Hieronder wordt een meer gespecificeerde uitwerking van de kosten gegeven, naar tariefkosten van de deskundigen, en kosten van materiaal, zaalhuur, etc.

Hyc0 Verhaagen, Copijn	100 uur	19.000
Peter Peels, Stichting Samenhang	84 uur	12.500
Frank Hadders, Hovenier	25 uur	2.400
Babs Rentjes	14 uur	2.100
Aannemer		40.000
<i>Totaal tariefkosten</i>		<i>76.000</i>
Zaalhuur, koffie en thee		1.100
Logistiek en materiaalkosten (kopieën, verzendkosten, telefoon, etc.)		1.200
Speciale sociale- educatieve activiteiten (inspiratie voor hele wijk)		2.000
Bepanting, kunst, materialen, etc.		14.000
Reiskosten		1.500
Voorlichtingsmateriaal, verslaglegging proces in Foto-Ervaringenboek, video, website		5.000
<i>Totaal niet-tariefkosten</i>		<i>24.800</i>
Onvoorzien (5%)		5.040
TOTAAL		f 105.840

De begroting van inkomsten tenslotte, is als volgt:

Toezegging Gemeente Culemborg	76.500
BEL	7.340
Cultuurfonds Bank Ned. Gemeenten	11.000
Bouwfonds Cultuurfonds	11.000
TOTAAL	f 105.840

Het toegezegde bedrag van de Gemeente Culemborg zal grotendeels besteed worden aan tariefkosten, zaalhuur, logistiek en materiaalkosten, resikosten en uitvoeringsgerelateerde kosten als de kosten van de aannemer, beplantingsmateriaal, en organisatiekosten voor de uitvoering en zelfbeheer.

De BEL wordt gevraagd om een bijdrage in de sociale-educatieve activiteiten die ten goede komen aan de gehele wijk alsmede een bijdrage voor de verslaglegging van ervaringen in voorlichtingsmateriaal dat ten goede kan komen aan de historie van de wijk alswel soortgelijke processen in fase 3 en 4. Ook wordt BEL gevraagd om bij te dragen in een deel van de tariefkosten van Hyco Verhagen en Frank Hadders, omdat deze mede bijdragen aan de leefbaarheid en het totale (inrichtings)beeld van de EVA-Lanxmeerwijk.

Het Cultuurfonds van de Bank Ned. Gemeenten en het Het Bouwfonds Cultuurfonds worden elk gevraagd om een bijdrage in de tariefkosten voor deskundige procesbegeleiding, alsmede voor de verslaglegging in voorlichtingsmateriaal van het proces van dit voorbeeldproject. Dit voorlichtingsmateriaal kan gebruikt worden als voorbeeld voor toekomstige soortgelijke processen in andere gemeenten.

Uiteraard zullen de namen van de sponsors van het project worden vermeld in het voorlichtingsmateriaal dat dit project oplevert (foto-ervaringenboek, video, website) (7).